

FN:s konvention om rättigheter för
personer med funktionsnedsättning

Presentation av Allmän kommentar 1 om artikel 12

Likhet inför lagen

LÄTTLÄST

Myndigheten
för delaktighet

Myndigheten för delaktighet, 2016

Titel: Presentation av Allmän kommentar 1 om artikel 12 Likhet inför lagen i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Lättläst.

Myndigheten för delaktighet serie 2016:29 (diarienummer 2016/0299)

Projektledare: Lina Pastorek

Rapporten finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.
Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

Postadress: Myndigheten för delaktighet,

Box 1210, 172 24 Sundbyberg

E-post: info@mfd.se

Fax: 08-600 84 99

Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

Sammanfattning	4
Vad är en allmän kommentar?	4
Varför har kommittén tagit fram den här allmänna kommentaren?.....	5
Vad menas med likhet inför lagen?	5
Vad har länderna bestämt att de ska göra?	6
Andra bestämmelser i konventionen	7
Artikel 3	7
Artikel 6	8
Artikel 7	8
Artikel 9	8
Artikel 14	8
Artikel 19	9
Artikel 25	9
Artikel 29	9

Sammanfattning

Kommittén för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har tagit fram en allmän kommentar (Allmän kommentar 1) om Artikel 12 i konventionen. Artikel 12 handlar om likhet inför lagen. De länder som har godkänt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning måste följa reglerna som står i konventionen. Det här dokumentet presenterar den allmänna kommentaren. Kommentaren beskriver hur länderna ska göra för att personer med funktionsnedsättning ska kunna använda alla sina mänskliga friheter och rättigheter. För att använda sina friheter och rättigheter måste man få något som kallas rättskapacitet. Rättskapacitet gör att man får rätt att behandlas lika inför lagen, som alla människor har rätt till. Kommentaren beskriver vad rättskapacitet betyder för personer med funktionsnedsättning och vad länderna måste göra för att alla ska få rättskapacitet.

Du ska helst läsa hela den allmänna kommentaren för att förstå vad den betyder.

Vad är en allmän kommentar?

Meningen med allmänna kommentarer är att tolka och förklara de olika artiklarna (delarna) i FN:s konvention. Kommentarererna ska också hjälpa alla länder att följa reglerna i konventionen. Kommittén för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har tagit fram den här allmänna kommentaren.

Varför har kommittén tagit fram den här allmänna kommentaren?

Kommittén har granskat hur olika länder klarar av att följa konventionen. Kommittén har kommit fram till två saker:

1. Alla länder följer inte reglerna på rätt sätt.
2. Det är svårt för länderna att förstå vad reglerna betyder och hur de ska göra för att följa reglerna så att alla människor blir lika inför lagen.

Kommittén säger också att det har hänt en stor förändring när det gäller sättet att fatta beslut (bestämma saker som gäller en själv). Det har förändrats så här:

- a) **från att** en person fattar beslut (bestämmer) **i stället för** en person med funktionsnedsättning
- b) **till att** en person **hjälp** en person med funktionsnedsättning att själv fatta ett beslut (bestämma).

Men det här nya sättet att fatta beslut används inte av alla, i alla länder, ännu. Under lång tid var det så att många personer med funktionsnedsättning inte fick fatta beslut själva (med det menas att de inte fick bestämma om saker som handlade om dem själva).

Vad menas med likhet inför lagen?

- Rätten till likhet inför lagen betyder att rättskapaciteten gäller för alla människor och att vi måste se till att den gäller för personer med funktionsnedsättning också, på jämlika villkor.
- Rättskapacitet är att ha både rättigheter och skyldigheter precis som alla människor i samhället (med det menas att vara en person i lagens mening). Det innebär också att en person ska kunna använda dessa rättigheter och skyldigheter (det kallas att ha rättshandlingsförmåga). För att det ska bli så behöver personer

med en funktionsnedsättning ha hjälp, till exempel en stödperson, kamratstöd eller stöd för kommunikation. För många personer med funktionsnedsättning är stödet livsviktigt för att de ska kunna vara med och delta i samhället.

- Kommittén säger också att det är skillnad på rättskapacitet och mental kapacitet. Mental kapacitet handlar om personens beslutsförmåga, och beslutsförmågan kan vara väldigt olika hos olika personer. Många länder har blandat ihop rättskapacitet och mental kapacitet. Ibland har länderna tagit ifrån personer deras rättskapacitet för att deras mentala kapacitet inte var tillräcklig. Men då gjorde länderna fel. Det är inte tillåtet att göra så med en persons rättskapacitet. I stället måste länderna hjälpa personerna och se till att de får stöd.

Vad har länderna bestämt att de ska göra?

Många länder följer reglerna i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. De länderna har bestämt att de ska göra de här sakerna:

- Länderna ska kunna se till att alla personer har rättskapacitet som garanterar att personerna har rättigheter, att man lyssnar på vad personerna vill, och att personerna blir skyddade från övergrepp.
- Länderna ska se till att ingen hindrar en persons rättskapacitet.
- Personer med funktionsnedsättning ska få hjälp så att de får bättre självförtroende och kan klara av saker bättre.
- Länderna ska ändra på lagar som tillåter att någon bestämmer i stället för en person med funktionsnedsättning och ta bort gamla system. I stället ska de ändra till att en stödperson ska hjälpa personer med funktionsnedsättning att bestämma saker som gäller de själva.

- Länderna ska se till att personer med funktionsnedsättning får hjälp att bestämma om sig själva och att de får hjälp att säga hur de vill att deras liv ska vara.
- Länderna ska också hjälpa personer med funktionsnedsättning att bestämma över sig själva för längre perioder. Länderna ska hjälpa personerna att planera i förväg, så att deras vilja och önskemål kan följas även om det skulle hända någon gång, att de inte kan berätta vad de vill.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att säga nej till hjälp. De ska ha rätt att ta risker och att begå misstag.
- Länderna ska se till att alla personer ska kunna utföra ekonomiska och finansiella uppgifter.

Eftersom artikel 12 handlar om den medborgerliga och politiska rätten ska konventionsstaten omedelbart åtgärda efterlevnaden.

Andra bestämmelser i konventionen

Den allmänna kommentaren förklarar hur artikel 12 hänger ihop med rättigheter i andra artiklar i konventionen. Det är särskilt viktigt eftersom rättigheterna är beroende av varandra och alltid ska ses som en helhet.

Här är några exempel:

Artikel 3

För att kunna bestämma över sig själv behöver en person nästan alltid ha rättskapacitet. Om en person får bestämma över sig själv känner personen sig starkare. Om en person behöver hjälp för att fatta beslut om sig själv betyder det INTE att man får ta bort den personens rättskapacitet.

Artikel 6

I många länder utsätts kvinnor med funktionsnedsättning för tvångssterilisering (det betyder att man gör så att kvinnan inte kan få barn och att man gör det mot kvinnans vilja). Ofta får kvinnorna inte bestämma själva om saker som att använda preventivmedel eller ha sex. I några länder bestämmer lagen att kvinnor behöver mer hjälp än män med att någon annan bestämmer åt dem. Därför är det extra viktigt att bekräfta att kvinnor med funktionsnedsättning har samma rättskapacitet som alla andra.

Artikel 7

Ett land som vill följa reglerna i Artikel 12 måste ha lagar som säger att barn med funktionsnedsättning ska ha samma rättigheter som andra barn.

Artikel 9

I samhället finns det byggnader och hus som är till för alla människor. De byggnaderna måste vara lätta att nå och komma in i, även för personer med funktionsnedsättning. Det hänger ihop med att rätten till likhet inför lagen. Den rätten är nödvändig för personer med funktionsnedsättning, för att de ska kunna vara oberoende och delta på livets alla områden. Alla länder som följer konventionen måste se till att alla människor kan få rättskapacitet och tillgång till samhället på alla områden.

Artikel 14

Ibland får inte personer med funktionsnedsättning rättskapacitet. De kanske har tvingats att vara på en institution fast de inte vill det. Ibland är de på institutionen utan att de själva eller någon annan har sagt ja till det. Och ibland är de på institutionen för att en annan person har sagt ja till det (en person som bestämmer saker i stället för personen med funktionsnedsättning). Om en person tvingas att vara på en institution fast de inte vill det kallas för godtyckligt frihetsberövande. Det betyder att institutionen låser in en person, fast de inte får det. Både Artikel 12 och Artikel 14 i konventionen säger att ett land inte får göra så.

Artikel 19

Personer med funktionsnedsättning kan behöva hjälp att bestämma saker om sig själva. Det är ofta någon i personens sociala nätverk, till exempel någon i familjen, en vän eller någon i skolan. De länder som följer Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning måste erkänna att det är mycket viktigt för personer med funktionsnedsättning att få hjälp från det sociala nätverket och från samhället för att personerna ska kunna bestämma över sig själva.

Artikel 25

Personer med funktionsnedsättning har samma rätt som andra till hälso- och sjukvård. De har också samma rätt som andra att få information om vården och att säga ja eller nej till vården.

Artikel 29

Det är viktigt att erkänna rättskapaciteten för personer med funktionsnedsättning i det offentliga och politiska livet. Det är viktigt för att ett samhälle ska bli jämlikt för alla.

**FN:s konvention om rättigheter för personer
med funktionsnedsättning**

**Presentation av
Allmän kommentar 1 om artikel 12
Likhet inför lagen
LÄTTLÄST**

Myndigheten för delaktighet
Box 1210, 172 24 Sundbyberg
Besöksadress: Sturegatan 3
08-600 84 00
info@mfd.se
www.mfd.se
serie A 2016:29